

Két történelmi döntés született az 1944/45-ös kivégzések ügyében

Két figyelmet érdemlő döntés született a minap az 1944-45-ös atrocitások ügyében. A szerb kormány feloldotta a titoktartást az 1944. szeptemberétől kezdődő vérengzésekre vonatkozó levéltári adatok vonatkozásában. Alig pár nappal korábban viszont az Újvidéki Felső Bíróság rehabilitálta a Sajkás-vidéki magyarellenes megtorlás első négy áldozatát, aminek ezért óriási a jelentősége, mert Csurogon, Zsablyán és Mozsorban kollektív háborús bűnössé nyilvánították a magyarokat, akik közül a kivégzéseket túlélők a járeki haláltáborba kerültek. Miután onnan szabadultak, kaptak egy felszólítást, hogy mehetnek bárhová, csak vissza, szülőfalujukba nem. Történelmi szempontból miként értékelhető ez a két döntés? Matuska Márton publicista nyilatkozik a Vajdaság Mának a két döntés történelmi jelentőségéről. Ternovác István interjúját a [Tükör](#) rovatban közöljük.

Az új magyar kormány segítségére van szükség 1944/45 ügyében

- nyilatkozta a Vajdaság mának Matuska Márton publicista, a magyarellenes atrocitások kutatója

Két figyelmet érdemlő döntés született a minap az 1944-45-ös atrocitások ügyében. A szerb kormány feloldotta a titoktartást az 1944. szeptemberétől kezdődő vérengzésekre vonatkozó levéltári adatok vonatkozásában. Alig pár nappal korábban viszont az Újvidéki Felső Bíróság rehabilitálta a Sajkás-vidéki magyarellenes megtorlás első négy áldozatát, aminek ezért óriási a jelentősége, mert Csurogon, Zsablyán és Mozsorban kollektív háborús bűnössé nyilvánították a magyarokat, akik közül a kivégzéseket túlélők a járeki haláltáborba kerültek. Miután onnan szabadultak, kaptak egy felszólítást, hogy mehetnek bárhová, csak vissza, szülőfalujukba nem.

Történelmi szempontból miként értékelhető ez a két döntés?

- Mindkét döntést történelmi jelentőségűnek tartom, hiszen olyan kormányhatározatról van szó, amely az itt élő magyarok, de a többségi szerb nemzet számára is egy korszaknak a lezárását jelenti. Kezdjük, pontosabban elkezdhetjük a második világháború restanciáit rendezni. Az eddig titkosított okmányok olyan tényeket tartalmaznak, amelyeknek a megtörténtét eddig nagyon sokan vitatták, most viszont, ha ezek a dokumentumok előkerülnek, sokkal tisztábban fogunk majd látni a kérdésben. Csak előkerüljenek. Én azonban előrebocsátom, nem láttam a kormánydöntésről szóló pontos megfogalmazást. Ezt részleteiben nem hozták nyilvánosságra.

- Ezek után elképzelhető, hogy újra kell írni az újabb kori délszláv történelmet? Eddig ugyanis még az iskolákban is azt tanították, hogy Jugoszláviában 1.700.000 áldozata volt a fasizmusnak. Kiderülhet-e, hogy többen haltak meg Tito kommunista partizánjainak a „felszabadulást” követő vérengzései során, mint a „megszállás” időszakában?

- Szerintem könnyen be lehet bizonyítani, hogy Tito keze nyomán több ember veszett el 1944 őszétől, mint a háború során, hiszen itt akkor is patakokban folyt a vér, amikor a „megszállók” már le voltak győzve. Gondoljunk csak arra, hogy mikor és miként irtották ki szinte az egész csetnik hadsereget, mikor

likvidálták a domobránokat, mikor történtek Szlovéniában a tömegmészárlások és mehetnének egészen a macedón határig, ahol albánokat, törököket és bolgárokat irtottak tömegesen. Mindez kétségtelenül olyan igényt támaszt bennünk, hogy a II. világháború és az azt követő évek délszláv történéseit újraértékeljük, beleértve Tito szerepét, érdemeit is. Számomra nem kétséges, hogy ő a XX. század egyik leghatásosabban politizáló személyisége volt, a nagyok között is kiemelkedő. Azokkal mérném együtt, akik a világháború sorsának alakulásába komolyan bele tudtak szólni. Azt merem róla mondani, hogy ő bölcs lett volna, ha nem lett volna gonosz, mert tudom, hogy nagyon sok mindent el tudott intézni, amit akart. Sajnos olyan dolgokat is akart, ami gonoszságnak minősül. Márpedig egy államfő, ha gonosz, akkor arról jót nem lehet mondani.

- Most, miután a kormány egy tollvonással eltörölte e titoktartás kötelezettségét, mi fog történni? Matuska Márton holnap megjelenik valamelyik belgrádi katonai vagy állambiztonsági levéltárban?

- Én ezt nem így képezem el. Ha csakugyan létrejön a Magyarország és Szerbia közötti tudományos történész-bizottság, és nem politikai, meg állami bizottság, mert olyat már láttunk, akkor az arra hivatott történészeket, avatott kutatókat kell a levéltárakba engedni. Nekik majd azokat az eredményeket is figyelembe kell venniük, amelyeket mi, amatőrök több évtized alatt felhalmoztunk. Mert az általunk begyűjtött adatoknak van olyan értéke, mint a most megnyíló levéltárakból majd előkerülő anyagoknak. Emlékeztetnék rá, hogy néhány helység vonatkozásában szinte az áldozatok teljes névsorával rendelkezünk. Ez esetben ezek a névsorok biztos, hogy pontosabbak lesznek, mint amit a levéltárból majd elő lehet halászni.

- De gondolom, hogy lesznek majd fordított esetek is...

- Kétségtelen, hogy felbukkannak majd olyan dokumentumok, amelyekről mi nem tudhattunk. Egy példát mondok erre. Biztosan tudjuk, hogy azokat a honvédeket, akiket itt a mi területünkön hadifogolyként kellett volna, hogy kezeljenek, likvidálták. Máig nem tudjuk, hogy Titóék hány hadifogoly honvédet szolgáltatott ki Magyarországnak. Azt tudjuk, hogy itt rengeteg honvéd megadta magát, egész csapategységekről van szó, és több település vonatkozásában tudjuk, hogy az utolsó szálig eltűntek. Az ő ügyükben is át kell kutatni a levéltárakat. Ezzel kapcsolatban el kell mondani, hogy amikor Ausztriából 1945-ben visszakerült Szlovéniába több tízezer hadifogoly, Titó partizánjai 1945-ben Bleiburgnál tömegsírba lőtték őket. Ezt megelőzően Tito küldött egy hivatalos táviratot az ottani parancsnokának, amelyben hadifogolynak minősítette az elfogottakat. A távirat feladása után azonban nyomban küldte a személyes küldöncét, hogy rohanjon Szlovéniába és közölje a parancsnokkal, hogy a távirat csak a hivatalos verzió. A nem hivatalos pedig úgy szólt, hogy ezek nem lehetnek hadifoglyok, és nyomban likvidálták is őket. Bő fél évszázadba került, mire ez kiderült. Sok titkot rejtenek még a kutatók számára a szerbiai levéltárak. Másrészt azt is el kell mondani, hogy a szerbek már elkezdtek helyreállítani a nemzeti békét az által, hogy kiegyenlítették a csetnikeket és a partizánokat. Ezt meg kellene tenni más hadseregekkel szemben, így pl. a honvédekkel szemben is. Itt a Vajdaságban a honvédekről még ma is a fasiszta, a gonosztevő és a hóhér jut a szerbség eszébe. Ha valaki mellettük emeli fel a szavát, akkor azt is oda sorolják közéjük.

- Jusson eszünkbe az Újvidéken és Szabadkán megszervezett két honvédtalálkozó, amikor a vajdasági parlamentben is keményen lefasisztázták a két honvédtalálkozót...

- Engem és Kókai Pétert, a Magyar Szó akkori főszerkesztőjét, akivel szerveztük az első honvédtalálkozót, egy héten át idézgettek be a rendőrségre és kérdezték, hogy ez micsoda, milyen fasiszta szervezkedés. A kihallgatásoknak nem lett egyéb következménye, de azért ha az ember nincs megedződve az ilyen kezelésekre, akkor könnyen azt a következtetést vonhatja le belőle, hogy ezzel nem szabad továbbra sem foglalkozni. Remélem, hogy a dolgokat végre tisztába lehet tenni, sőt azokat az ügyeket is, hogy mi lett azoknak a koncepciók perének a vádlottjaival, kivégzettjeivel, mint amilyen pl. Szombathelyi Ferenc magyar vezérkari főnök is volt. Ő a leírások szerint egy olyan ember volt, aki tisztességesen látta el a feladatát. Hogy magyar érzelmű volt, az is kétségtelen.

- Őt a II. világháború után végezték ki Újvidéken nyilvános tárgyalást követően. A razzia ügyében találták bűnösnek.

- Ezt írták a számlájára. Ugyanakkor én a periratok másolatait áttanulmányoztam. Abból azt következtetem ki, hogy Szombathelyi magatartásával még ez előtt az igen elfogult bíróság előtt is kiváltotta a tiszteletet. Vele egészen másként beszélgettek, mint a többi vádlottal, akik között voltak bűnösök. Az ő rehabilitációs eljárását is be kellene indítani. Ez a két ország viszonyát kellene, hogy javítsa. Ezekben az ügyekben én feltétlenül bízok a most alakuló magyar kormányban. E nélkül ugyanis nemzeti ügyeinket nem tudjuk maradéktalanul tisztázni szélesebb körben sem. Egy átfogó eseménysorra gondolok az egész Kárpát-medencében.

- A másik precedens értékű döntést az Újvidéki Felső Bíróság hozta meg, hiszen ítéletével erkölcsileg

rehabilitált négy magyar embert azon több száz közül, akiket 1945-ben a Sajkás-vidéken (Zsablyán, Mozsorban és Csurogon) nyilvánítottak kollektív háborús bűnössé. Milyen folytatásban lehet bízni ezek után?

- Ezt is áttörésként lehet értékelni. A három említett Sajkás-vidéki településen a lakosság többségét a szerbek képezték. A három falunak összesen kb. húszezer lakosa volt, a magyarok száma ezen belül nagyjából ötezer lehetett. Az eddigi adatok szerint az ötezer magyar közül ezret biztosan kivégeztek, de lehet, hogy többet is. Ide kell számolni azokat is, akik később a járeki haláltáborban, vagy szabadulásukat követően az ott szerzett bajokban haltak meg.

- A Sajkás-vidéken minden magyart, beleértve a nőket, a gyerekeket és az aggastyánokat is háborús bűnösneként kezelték...

- Ők ezt úgy fogalmazták meg, hogy „minden magyar” háborús bűnös. Erre hivatkozva terelték ki őket a falvakból. Ez egy rendelet alapján megszületett döntés volt, és minden magyarra vonatkozott. Nagyon örülök annak, hogy a túlélő zsablyai asszony összeszedte a lelki erejét, és végigcsinálta ezt a kétéves pert, hogy most mások is követni tudják példáját.

Ternovác István